

LLUÍS ESTEVA i CRUAÑAS

(Dades per a una biografia)

Recopilació a cura d'ELENA ESTEVA

25-I-1906. Neix a Sant Feliu de Guíxols. És el segon fill del matrimoni format per Joan Esteva i Agnès Cruañas. És batejat el 28 del mateix mes.

Fa els primers estudis al col·legi Vidal d'on és mestre el seu pare. Allà concix el que més endavant seria el seu bon amic en Joan Torrent i Fàbregas.

1921-22. És el temps que juga d'extrem en el primer equip de l'Ateneu Deportiu Guíxols. En aquesta temporada es proclamen campions de Catalunya de 2ª Categoria després d'haver aconseguit també el preuat títol en el Campionat provincial de Girona.

1924-25. És secretari de l'entitat "Amics de la Sardana".

1925. Obté el títol de Batxiller i "Maestro de Primera Enseñanza" i marxa a Cartagena a fer el Servei Militar, que per marina i en aquell temps, durava tres anys, durant els quals —aclaria ell irònicament— va disfrutar de dos permisos.

1928. De tornada de Cartagena fa oposicions al magisteri nacional.

Estius de 1930-31. Assisteix a l'Escola d'Estiu de la Generalitat, d'on eren professors P. Fabra, P. Vila, S. Maluquer, A. Galí, C. Costal, S. Pla, A. Martorell, N. Masó, germans Xirau Palau, ... Pau Vila li proposà fer un treball sobre Sant Feliu, que li presentà el novembre de 1930 i que va merèixer els elogis tant de P. Vila com del professor M. Santaló.

8-II-1931. Va destinat com a mestre nacional a Moreira-Fonsagrada (Lugo), on exercirà durant tres anys.

Ben aviat és nomenat president de la "Asociación de Maestros de Escuelas Nacionales" del partit de Fonsagrada.

2-X-1934. Mestre nacional de Begur. Poc després coneixerà al Dr. Lluís Pericot, amb qui mantindrà una gran amistat i un profund respecte. Serà ell qui l'introduirà en el món de l'arqueologia i l'animarà a publicar treballs.

20-IX-1935. El Conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya concedeix a l'escola de nois de Begur un lot de llibres per a la seva biblioteca escolar. Altres lots foren regalats per "Misiones Pedagógicas" i pels senyors Ventosa y Ayats. Aquests lots seran l'inici d'una àmplia biblioteca que lentament i amb gran esforç s'anirà consolidant.

Aquest mateix any, assumirà la presidència de l'Associació de Mestres d'Escoles Nacionals del partit de la Bisbal. Durant la seva presidència es presentà una important esmena al reglament de la Federació de Mestres Nacionals de Catalunya, a la reunió que tenia lloc a Manresa quan esclatà la guerra civil. Es pretenia democratitzar la Federació que es guiava per normes anacròniques.

8 al 27-I-1936. Obté una beca per assistir al quart curset de perfeccionament que tingué lloc a l'Escola Normal de la Generalitat de Catalunya. Al front de l'escola hi deixà el seu bon amic i parent, Narcís Masferrer.

Maig 1936. És movilitzat per l'Exèrcit Republicà i incorporat a files. Quatre mesos més tard és destinat a La Garriga, al Grup de Transmissions nº 2. Seguirà amb l'exèrcit republicà fins el camp de refugiats d'Argelers (Vallespir), d'on sortirà el 8-II-1939. Confiant en les proclames del G. Franco, es decideix a tornar, passant per Irún, però aviat es va trobar reclòs al camp de concentració de Santoña on fou retingut per espai de 2 mesos i 23 dies. Finalment, depurat, castigat i vençuts no pocs tràmits burocràtics, pogué tornar a la seva escola de Begur.

2-XII-1939. S'uneix en matrimoni amb Elena Massaguer i Barnier. D'aquesta unió en naixeran dos fills: Elena i Francesc.

1939-49. Aquests 10 anys de mestre nacional de Begur, tot hi la "taca" de republicà, van ser prou interessants.

Va merèixer un vot de gràcies de la "Junta Local de Educación Primaria" de Begur el 15-VII-41, un altre de l'Inspector Mn. Dorca el 12-V-43 i una beca de la Inspecció per assistir a la VII "Semana de Misiones Pedagógicas" celebrada del 21 al 28-V-1944.

Va organitzar un intercanvi epistolar entre els nois de la seva escola i els d'altres escoles de diferents localitats.

Feu exàmens públics i exposicions per mostrar el treball de l'escola i obtenir, al mateix temps, aportacions de l'Ajuntament, de la "Cooperativa Bagurense", de la Diputació de Girona i de particulars per reorganitzar la

1945-1946
T. L. G. J. G. J. G.

Arbuzo

PLA PENYAS 2
BARCELONA

2/10/49

Ll. de Lluís Lluís

Distinguit senyor:

L'agraïco molt l'interès en fer al Sr. Peiró i a mi un homenatge.

Pobra les persones que s'hi sposarien bono raho, ni seria que desparat concepis aquat homenatge. Lo que es descomible es que cal tenir mes en consideració.

Jo' per la meua part, binc tanta proves d'afecte de l'immensa majoria de Saguerens, que des que l'homenatge era fet demés, just al Sr. Peiró quin non pregona arren un prestigi espanyol i baguenc, es l'únic que no se li fan aquat homenatge o s'el deuen fill adoptiu' come me fer a mi.

Seu amic molt agra't *Arbuzo*

biblioteca escolar. També l'Institut "San José de Calasanz" els va concedir dos lots de llibres.

Amb els nois de l'escola i a proposta del Dr. Pericot, inicia el seu camí en el món de l'arqueologia. L'agost de 1943 i el gener de 1945 excaven al castell de Begur i el setembre de 1947, al dolmen de Torrent.

Munta amb els alumnes de l'escola una estació pluviomètrica primer, meteorològica després, que obtindrà, el febrer del 1945, el premi de la "Red Climatológica" concedit pel "Ministerio del Aire".

Hi haurà també intents fallats com el d'editar una publicació escolar, "Forja" que per tres vegades no obtingué els permisos pertinents, i el d'organitzar una exposició-homenatge als Drs. Arruga i Pericot que no es va poder dur a terme per considerar, les autoritats locals del moment, que podia ser discriminatòria. Estava tan avançada l'organització que inclús existien ja els àlbums d'adhesions.

23-VII-1949. Per concurs de trasllat, passa a ser mestre nacional a Sant Feliu de Guíxols. El Dr. Pericot li demana que vulgui estudiar els dòlmens de la zona i amb un grup d'amics entre els que trobem als germans Auladell, F. Castelló, J. Lladó, E. Massós, R. Pla, entre altres, tots ells bons excursionistes, comencen les recerques arqueològiques. Els primers fruits no es faran esperar.

Abril 1952. Reposició del menhir de la Murtra (Romanyà de la Selva).

El mateix any s'excava el Fortim que supervisa, delegat pel responsable dels treballs, en Miquel Oliva i Prat, un altre entranyable i bon amic seu.

Maig 1953. Reposició de la llosa de coberta del dolmen Mas Bousarenys (Santa Cristina d'Aro). L'excavació i restauració es farà el 1957.

També aquest any excava el Forn del Vidre de Bell-lloc i fa coneixença del professor Sprockhoff, de la universitat de Kiel que, aprofitant un viatge, visita els monuments megalítics de les Gavarres.

Abril 1954. Primera col·locació de la porta de la Cova d'en Daina (Romanyà de la Selva). La seva excavació i restauració es farà el gener de 1956.

1952-1957. Les activitats abans esmentades, no li faran pas perdre de vista l'escola i bona prova en donen els elogiosos informes que Mn. Dorca, inspector d'ensenyament, li farà el 12-XII-52 i el 28-V-57.

20-V-1955. És nomenat Delegat Local del Servei Nacional d'Excavacions Arqueològiques.

El mateix any és nomenat també Conservador del Museu Municipal de Sant Feliu de Guíxols.

Estiu 1956. Ja fa dos anys que coneix Agustí Calvet (Gaziel) però serà aquest any quan iniciaran una bona amistat, feta de llargues xerrades durant l'estiu i d'una regular correspondència durant la resta de l'any.

1

2

3

4

5

6

1. Amb els primers alumnes de Begur.
2. Una sortida arqueològica.
3. Amb el seu mestre, el Dr. Pericot.
4. Mestres dels Estudis Nous després d'un bon dinar a Romanyà.
5. Passeig matinal amb Gaziel i J. Girona.
6. Una festa amb la Redacció d'«Àncora».
7. Mestre i alumnes del curs 1963-64 a la porta de l'escola, avui «Gaziel».

7

1957. Publica el seu primer treball llarg. "Prehistoria de la comarca guixolense I" dins els "Anales del Instituto de Estudios Gerundenses" p. 163-263. El Dr. Pericot l'ha animat a escriure i Gaziell li ha revisat el text.

Serà també més o menys per aquestes dates que es refermerà la seva amistat amb altres estudiosos com F. Riuró de Girona; el Dr. Corominas de Banyoles; en Pere Caner de Calonge o Mr. Arnal de Montpellier.

Maig 1958. Reposició del menhir del Puig ses Forques (Calonge).

Obté el primer premi en el certamen literari del museu "Cau de la Costa Brava" de Palamós amb el treball "Menhires de la comarca comprendida entre Sant Feliu de Guíxols, Palamós y Romaña de la Selva". Lema: "Las Gabarras".

Novembre 1959. Segon premi en el "Concurso Literario-pedagógico sobre los Sitios de Gerona". El títol del treball era "Dios, Patria y Rey" i el lema: "Heroísmo sublime". El primer premi fou per a Josep Mª Ministral i Masià.

1960. Es fa la primera restauració de l'església pre-romànica de Bellloc amb Miquel Oliva i Joan Sanz.

Coneix el Dr. Glyn Daniel, eminent arqueòleg de la Universitat de Cambridge i l'acompanya quan ve a visitar la nostra zona dolmènica.

Restauració del monestir de Sant Feliu de Guíxols. Es farà en diferents etapes. La darrera, per ara, ha estat la de 1975.

Pels volts d'aquesta data, un nou grup d'amics s'incorporen a les tasques de recerca. Entre altres hi trobem J. Escortell, els germans Nèstor i Joan Sanchiz i J. Reyner.

13-IX-1962. Arriben a Sant Feliu els participants al "X Congreso Internacional de Arte de la Alta Edad Media" per visitar el monestir. Les converses mantingudes amb els congressistes, especialment amb el Dr. Joan Ainaud, van permetre reconèixer les restes d'un baptisteri a la base de la Torra del Fum.

Març 1963. Soci d'Honor del Casal Guixolenc de Barcelona, "com a reconeixença per la importantíssima labor realitzada... com a Delegat del S.N. d'Excavacions Arqueològiques a Sant Feliu de Guíxols".

24 al 26-IV-1965. Presentació de la ponència "Arquitectura megalítica gerundense" en el marc dels actes celebrats, en el XXV Aniversari de la Delegació de Barcelona del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC). Entre els ponents hi trobem personalitats com els Drs. Pericot, Beltran, Maluquer, Oliva, Serra Ràfols, Tarradell, Ainaud, Badia Margarit,...).

1966-1975. Col.laboracions assídues a "La Vanguardia Española". Fins el 1970 foren tan freqüents que li proposaren nomenar-lo correspon-sal, càrrec que mai no va acceptar.

17 al 21-X-1965. Assisteix al "IX Congreso Arqueològic Nacional" celebrat a Valladolid i organitzat pel Dr. Pere de Palol, amb qui sempre va tenir una bona amistat.

6-V-1966. Dimissió irrevocable del càrrec de Conservador del Museu Municipal per discrepàncies amb la direcció del mateix.

20-I-1967. Jubilació voluntària de mestre nacional. Els companys li regalaren un diccionari català-castellà-català que utilitzà sempre.

El mateix any assisteix al "X Congreso Nacional de Arqueología" celebrat a Maó.

1968. Pronuncia una conferència sobre "El dolmen de Puig Arnol" dins la "I Asamblea de Estudios sobre el Condado de Besalú".

Amb Badia i Recasens de Palafrugell excaven el Cementiri dels Moros de Torrent.

D'aquesta data fins a 1972, de forma personal i intensa, realitzà campanyes en defensa del paisatge i dels espais d'ús públic a banda i banda de la badia de Sant Feliu (sobre els projectes inicials per a la construcció del Club Nàutic i dels blocs d'apartaments per part del promotor Turispania S.A., al peu de la muntanya de Sant Elm).

1969. Estudi d'un forn ibero-romà, de ceràmica, a S'Agaró (s. III-IV d.C.).

Assisteix al "VIII Congreso Internacional de Arqueología Cristiana" que té lloc a Tarragona.

És nomenat Acadèmic corresponent de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.

1971. Col·labora en el quart Centenari de la batalla de Lepant amb la publicació de diversos escrits sobre la participació guixolencs.

Excava la Font del Roure d'Espolla.

Assisteix al "XII Congreso Nacional de Arqueología" celebrat a Jaén.

1972. Excava els dòlmens d'Agullana.

Aquest mateix any pronuncia tres conferències sobre la cultura megalítica gironina, una en el cicle que organitza el Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles i que inicia el Dr. Pericot i dues a l'Aula Magna de la Casa de Cultura de Girona.

L'any següent en pronunciarà una altra sobre els sepulcres megalítics de les Gavarres als locals del C.E. Montclar de Sant Feliu de Guíxols.

1973. Tot preparant el treball sobre Antoni Ferrer, entra en contacte amb el grup de personalitats italianes estudiosos de Manzoni. Un d'ells, Monsenyor Giovanni Ferrofino, aprofitant un viatge a Montserrat, vingué a Sant Feliu per parlar i conèixer més dades sobre el que fou Gran Canceller de Milà.

1974. Excava els dòlmens de Campmany, Cantallops, la Jonquera i Darnius.

25-I-1974. És nomenat Director del Museu i encarregat de l'Arxiu Municipal.

El mateix any, trobem una breu biografia a la Gran Enciclopèdia Catalana amb el nom equivocat: Esteve (p. 143, 2n.), en lloc d'Esteva.

1975. Dóna per acabat, provisionalment, un treball d'investigació històrica sobre l'escut d'armes de la ciutat, sobre el qual continuarà treballant fins a la publicació definitiva, el novembre de 1982.

3-V-1975. Conferència al C.E. Montclar sobre aquest tema "L'Escut d'armes de Sant Feliu de Guíxols".

1976. S'encarrega d'organitzar la XX Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos que es celebra els dies 23 i 24 d'octubre a Sant Feliu de Guíxols. És durant aquestes dates que s'inaugura el Museu Municipal remodelat.

19-I-1977. Acadèmic corresponent de la Reial Acadèmia Catalana de Belles arts de Sant Jordi de Barcelona.

12-II-1978. Presentació del primer volum de Publicacions del Museu Municipal. Inclou els treballs presentats a la XX Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos.

1979. Nota sobre l'excavació i estudi dels dòlmens de l'Alt Empordà (Espolla, Darnius, Agullana, Cantallops, La Jonquera) abans de la seva publicació dins el "Corpus de sepulcres megalítics. España" nº 9.

20-XII-1980. Presentació del segon volum del Museu Municipal.

2-V-1981. President de l'Institut d'Estudis del Baix Empordà. La institució neixia amb la única finalitat de publicar treballs d'investigació sobre temes del Baix Empordà i el 3 d'abril del 1982 es presentava ja el primer volum. Formaven la primera Junta Directiva J. Badia, P. Caner, M. Darnaculleta, J. Escortell, Ll. Pallí, N. Sanchiz i J. Cama.

1982. Defensa de la descoberta —per Joan Sanchiz— de la necròpolis d'Ullastret contra la campanya periodística de tergiversació informativa.

Presentació del llibre "L'Escut d'Armes de Sant Feliu de Guíxols" tema sobre el qual feia més de 10 anys que hi treballava i sobre el que es va basà la Reial Acadèmia de la Història i l'Institut d'Estudis Catalans per aprovar l'escut actual de la ciutat.

1984. Diploma de Reconeixement de Mèrits del departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. (Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya nº 460 del 10-VIII-1984). També l'Institut d'Estudis del Baix Empordà mereix el reconeixement al seu treball i rep el nomenament d'Entitat Col.laboradora del Patrimoni Cultural de la Generalitat.

Desembre 1984. Participa en l'acte d'homenatge que la vila de Calonge tributà a l'historiador local, Pere Caner, tot fent la seva Glossa.

1

2

3

4

1. Inauguració del Museu de St. Feliu. Entre els assistents, els Drs. Ainaud i Pajol amb les respectives esposes.

2. El governador civil i el president de la Diputació de Girona en el moment de lliurar-li el premi pel seu treball sobre «Los Sitios de Gerona».

3. Un dinar d'arqueòlegs. Podem veure-hi els Drs. Pericot i Oliva i els Srs. Josep Mª Corominas i Pere Caner.

4. Maig de 1969 a Elne amb els Drs. Maluquer i Ripoll.

4-VII-1985. Deixa voluntàriament d'encarregar-se de l'Arxiu Municipal.

26-I-1986. En motiu de complir 80 anys, la ciutat de Sant Feliu de Guíxols li tributa un sentit homenatge. A l'acte acadèmic, el Dr. Joan Ainaud de Lasarte diserta sobre el mèrit dels investigadors en història local i comarcal; se li concedeix una medalla-record, i es dóna el seu nom a una plaça. De tots aquests actes se'n feu ressó ampliament el setmanari "Àncora", (30-I-1986) i la "Revista de Girona", (març-abril 1986). "El Punt Diari" "Los Sitios de Girona" li feren entrevistes.

13-IV-1986. També amb motiu dels seus 80 anys, el poble de Begur i els seus ex-alumnes li oferiren un simpàtic homenatge.

Novembre 1986. Gràcies a un informe elaborat conjuntament amb Lluís Pallí, l'ajuntament recuperà per a Sant Feliu, la cala dels Canyerets. Se'n feren ressó "El Punt Diari", (25-XI); "Los Sitios", (28-XI) i "Àncora", (4-XII).

13-II-1987. És nomenat Corresponent de l'Institut d'Estudis Catalans.

17-XI-1986 i 16-V-1987. Amb la Junta del Museu fan la defensa, entre d'altres, dels pòrtics de la Plaça que finalment es mantenen en la nova construcció i del fragment de muralla que encara es conservava en les cases que hi ha entre la plaça coberta i el Passeig del Mar i que serà totalment enderrocada.

17-II-1988. Presenta la renúncia com a Director del Museu Municipal.

A partir d'aquesta data i ja lliure de tota obligació, dedicarà tots els seus esforços a treballar en el ternel de Sant Feliu de Guíxols, que prepara en col.laboració amb Lluís Pallí. Una primera part es presenta el 23-II-1991 i l'acollida és extraordinària. Entre les moltes felicitacions rebudes, sobresurt pel seu entusiasme, la del secretari general de la Societat d'onomàstica, el Sr. Enric Moreu-Rey. També en el Butlletí de desembre de 1992 d'aquesta societat se'n fa una extensa cita que acaba amb aquesta frase "és un treball exemplar i de la més alta erudició".

27-IV-1991. Aixecament de la Pedra Ramera, menhir de Santa Cristina d'Aro que havia donat a conèixer conjuntament amb Lluís Pallí.

9-IV-1992. "El Punt" li dedica la secció "El personatge".

28-I-1994. Entrevista i article que X. Colomer-Ribot li dedica a "La Proa".

Cal tenir present també que entre l'abril de 1982 i desembre de 1993 ha tingut cura dels 12 volums que l'Institut d'Estudis del Baix Empordà ha publicat i presentat.

16-IX-1994. Mor després d'una malaltia de quasi cinc anys, treballant i fent projectes fins el darrer moment i quan tenia pràcticament enllestit "Els llocs de la Vall d'Aro, Gissalis i el monestir guixolenc, 881-1199", la nincta dels seus ulls, treball en col.laboració amb Lluís Pallí.

1

2

3

4

5

1. A les excavacions de Panissars amb Josep Mª Nolla i Isabel Rodà.

2. Quatre guixolencs: Gandol, Esteva, Escortell i Pallí, ací citats per ordre d'edat.

3. Presentació del volum 10 de l'I. d'E. del B. E. a la biblioteca de Begur.

4. Davant la porta Ferrada, acompanyat dels seus nets Marc i Ferran.

5. Quan va complir 80 anys va rebre l'homenatge de la seva ciutat. Ací el veiem amb J. Vicente, Ll. Palahí i J. López de Lerma moments abans de descobrir la placa que dona el seu nom a una plaça.

De la seva mort se'n feren ressó: "El Punt Diari" (17-IX), "Àncora", (22-IX), "Proa" (23-IX), "El Carrilet" (octubre), "Revista de Girona" (novembre -desembre), "Es Padrís Llarg" (desembre), "Butlletí de l'Arxiu i Museu d'Història de la ciutat (desembre)...

Aquest llibre, el fet que el poble de Begur l'hagi anomenat "fill adoptiu" i les jornades que l'Àrea de Cultura i Patromini de l'Ajuntament de Sant Feliu organitza pels propers dies 6 i 7 d'octubre, són el reconeixement a una llarga vida dedicada al magisteri, i a l'estudi i defensa del patrimoni històric i cultural.

